

Předpokladem úspěchu na cizích trzích je i nastavení účinných nástrojů k řešení sporů

Vstup společnosti na mezinárodní trhy představuje velkou příležitost. Vedle řady praktických provozních otázek je třeba zvážit i právní rizika.

Jiří Černý
advokátní kancelář Peterka & Partners
cerny@peterkapartners.cz

České firmy vnímají vstup na mezinárodní trhy jako příležitost. Mnohé z nich se však dostávají do situace, kdy už pro ně takový krok není pouhou šancí, ale vynucenou nezbytností. Působení pouze na českém, případně i na slovenském trhu jim do budoucna nebude postačovat pro smysluplné naplňování obchodního záměru.

Vedle řady praktických provozních otázek spojených s rozhodnutím o vstupu na cizí trh je třeba zvažovat i efektivní opatření, která zminimalizují související právní rizika.

Připravte se na případný spor dopředu

Oblastí, u nichž je v souvislosti se vstupem na cizí trhy nezbytné zohledňovat právní hlediska, je mnoho. Otázka nastavení interních procesů pro prevenci sporů a pro jejich efektivní řešení však patří mezi ty opomíjené. Spor bývá mylně vnímán jako výjimka z běžného průběhu obchodního případu, kterou má smysl řešit (a hradit spojené náklady), teprve když se reálně projeví.

Přitom důsledky nepřipravených funkčních procesů pro prevenci a případné řešení zahraničních sporů mohou být pro exportéry zcela zásadní. Dlouhodobý výpadek v cash flow způsobený zadržováním části ceny za dodané zařízení a nemožnost vyřešit spor v reálném časovém horizontu mohou vést až k úpadku dodavatele.

Již při vyjednávání podmínek konkrétního obchodu lze kombinací vhodných ekonomických i právních opatření zajistit, že případný spor nebude mít pro exportéra fatální důsledky. Přínos takových opatření lze ilustrovat na příkladu zadržování části ceny zahraničním objednatelům z důvodu tvrzených vad dodaného zařízení.

Rozhodčí řízení v ČR nebo soudní řízení v zahraničí

U dodavatele, který se na možnost vzniku sporu důkladně připravil, bude zadržovaný nedoplatek představovat již jen malý zlomek sjednané ceny. Dodavatel si detailně zdokumentoval stav a funkčnost zařízení při jeho předání. Spor bude projednávat dle českého práva rozhodčí soud v České republice v češtině ve zrychleném řízení. Vybudovaná pozice

je tedy přijatelná, když předmětem sporu je relativně nízká částka, průběh sporu je předvídatelný a je předpoklad rychlého dosažení pozitivního výsledku.

Naopak dodavatel nezhledňující průběžně riziko sporu bude ve výrazně horší pozici. Spor o podstatnou část sjednané ceny bude řešit obecný soud v zemi sídla objednatele nejméně dva až čtyři roky. Průběh řízení bude pro dodavatele nepředvídatelný, neboť nemá dostatečnou znalost o zahraničním hmotném právu, které bude soud dle smlouvy aplikovat.

Možnost vyřešit spor v jeho úvodní fázi dodavatel odmítl, když smírné řešení by pro něj sice znamenalo určitou ztrátu, ta se však nyní zpětně jeví jako přijatelná při konfrontaci s nesrovnatelně vyššími aktuálními riziky. A šanci vylepšit si pozici dodavatel nevyužil, když průběžně nereagoval na četné písemné výhrady objednatele a ani si nezajistil dokumentaci prokazující detailní stav zařízení ke dni předání.

Již při vyjednávání smluvního vztahu je třeba řešit vedle vhodného zajištění (platba předem či prostřednictvím akreditivu, zřízení zástavního práva, výhrada vlastnictví a podobně) otázku rozhodného práva a určení orgánu, který bude řešit spory ze smlouvy.

Umožňuje-li jim to jejich vyjednávací pozice, měli by si exportéři sjednat aplikaci českého práva. Při vzniku problémů v souvislosti s plněním smlouvy bude pro ně situace přehlednější a budou moci aplikovat právní postupy, se kterými již mají praktické zkušenosti z lokálního trhu. Při úvaze o rozhodném právu je však třeba zohledňovat i jurisdikční doložku (potřeba aplikace českého práva zahraničními obecnými soudy může řízení významně prodloužit).

Neexistuje univerzální odpověď na otázku, zda je vhodnější řešit obchodní spor před rozhodci, nebo u obecného soudu. Důvodem pro sjednání rozhodčí doložky bývá neveřejnost řízení, možnost stran jmenovat rozhod-

Pokud se exportéři včas nepřipraví na možnost vzniku a případné řešení zahraničních sporů, mohou z toho pro ně vyplývat zcela zásadní důsledky. FOTO: SHUTTERSTOCK

ce, relativně snadný výkon rozhodčích nálezů v zahraničí.

Obecně se má za to, že rozhodčí řízení je rychlejší. U mezinárodních sporů to však často neplatí. Nicméně některé rozhodčí soudy umožňují projednání sporu ve zkráceném řízení (Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky by ve zkráceném řízení měl vydat nález do dvou, respektive čtyř měsíců).

Rozhodčí řízení je jednoinstanční a rozhodčí nález lze napadnout pouze pro procesní pochybení. Často je však pro strany možnost přezkumu rozhodnutí instančně vyšším soudem klíčová a představuje hlavní důvod pro volbu obecných soudů.

Čím dříve začnete spor řešit, tím vyšší je šance dosáhnout příznivého výsledku

Od počátku plnění smlouvy je třeba vnímat náznaky vzniku budoucího sporu a hodnotit rizika spojená s tím, že nebude vyřešen hned. Často například objednatelé požadují provedení prací, u nichž není jasné, zda jsou obsaženy v předmětu plnění popsaném ve smlouvě. Trvají však na tom, že provedení těchto prací nenavýší cenu. Právní úprava režimu víceprací, posunu termínů v důsledku provádění víceprací a dalších souvisejících aspektů se v jednotlivých právních rádech liší (i v českém právním prostředí se v tomto ohledu soudní praxe vyvíjela).

Dodavatelé, kteří odmítli takové práce provést, bývají překvapeni, když objednatel následně odmítne zařízení převzít pro jeho nesoulad se smlouvou a uplatňuje sankce zásadně převyšující náklady, jež by dodavatel případně vynaložil na provedení poža-

Soudní řízení v zahraničí může být dlouhé a pro exportéra nepředvídatelné. FOTO: SHUTTERSTOCK

Je tedy nezbytné při plnění smlouvy počítat se soudním sporem jako s jedinou možností řešení a připravovat se na něj. Z pohledu nastavení vnitřních procesů lze zdůraznit několik aspektů, které je třeba efektivně řešit.

o smíru. Již z důvodu, že i druhá strana má s ohledem na očekávané náklady a vždy přítomnou určitou míru nejistoty obvykle zájem se soudnímu řízení vyhnout, má exportér reálnou šanci vyjednat smírné řešení s výrazně nižšími negativními dopady, než by pro něj mohlo mít soudní řízení.

Určité procesní nástroje je možné využít ještě před zahájením řízení ve věci samé. Předběžným opatřením může soud zablokovat nakládání s majetkem, pokud je zde obava, že by následný výkon rozhodnutí ve věci samé byl ohrožen.

Na závěr opět zdůrazňuji nezbytnost řešit právní aspekty (potenciálních) sporů se zahraničními obchodními partnery kvalifikovaně, a zejména včas. Věřím, že z několika naznačených příkladů je zřejmé, že náklady na nastavení efektivního interního systému pro předcházení sporům souvisejícím se zahraničním obchodem a jejich řešení představují smysluplnou investici.

Naše každodenní zkušenosti ze společné práce s právníky v našich pobočkách v regionu střední a východní Evropy a s advokáty z dalších právních kanceláří nám rovněž ukazují, že při efektivní koordinaci jsou pro exportéry náklady na zahraniční právníky přiměřené.

Více o normách v zahraničním obchodu naleznete na www.businessinfo.cz v sekci Zahraniční obchod – Právní prostředí a regulace zahraničního obchodu.

Od začátku plnění smlouvy je třeba vnímat náznaky vzniku budoucího sporu a hodnotit rizika spojená s tím, že nebude vyřešen hned.

dovaných (více)prací. Vyžádá-li si dodavatel právní posouzení oprávněnosti průběžně vznášených požadavků objednatele až při předávání zařízení, může se stát, že právní analýza potvrdí oprávněnost požadavků objednatele, přičemž dostupné možnosti řešení, které právník dodavateli nabídne, budou v tu dobu již jen omezené a podstatně nákladnější.

Přichystejte si strategii

Je však iluzí předpokládat, že se lze vždy vyhnout řešení sporu soudní cestou. Ostatně mnohdy mezi stranami vlastně ani žádný faktický spor není a soudní či rozhodčí řízení představuje jen nezbytný prostředek, jak se domoci ceny za poskytnuté plnění, jejíž úhradu zahraniční partner bezdůvodně odmítá.

Prvním z nich je nutnost vést podrobnou a průkaznou dokumentaci jednání o uzavření smlouvy a o jejím následném plnění.

Doporučuji vyžádat si při prvním náznaku sporu právní analýzu a doporučení úpravy dalšího postupu při plnění smlouvy tak, aby byla snížena rizika pro případ, že spor bude řešen v rámci soudního či rozhodčího řízení. Pokud jsou v průběhu plnění smlouvy stranami řešeny dílčí rozpory a je domlouváno jejich řešení, je vždy nutné prověřit jejich vazby na původní závazky ze smlouvy a obvykle pak trvat na písemném zachycení dohodnutých závěrů.

Pokud již exportér v daném čase nemá možnost si právní pozici vylepšit a je si vědom malé šance uspět v soudním sporu a finančních dopadů takového neúspěchu, může si včas připravit efektivní strategii pro jednání